

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата педагогічних наук, доцента кафедри дошкільної педагогіки
Ірини Мардарової на дисертаційну роботу
Корицької Ангеліни Володимирівни з теми «Формування
професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної
освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність проблеми, науково-педагогічному осмисленню якої присвячене дослідження Корицької Ангеліни Володимирівни, є незаперечною оскільки формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, як важливого складника їхнього професійного становлення в освітньому процесі вищої школи й чинника професійної самореалізації обумовлена підвищенням вимог до професійних і особистісних якостей педагогів дошкільної освіти. В умовах швидкої модернізації освітнього середовища, коли впроваджуються сучасні інноваційні технології вихователям важливо не лише володіти знаннями, а й розвивати професійні установки, гуманістичний світогляд та психологічну готовність до педагогічної діяльності. Сучасний професійний менталітет вихователя визначається такими якостями, як емоційний інтелект, професійно-педагогічне мислення, професійна рефлексія, володіння професійною мовою (професійна ерудиція), професійна ідентичність, позитивна мотивація до професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, креативність, адаптивність до нових умов, орієнтованість на постійне самовдосконалення та вміння взаємодіяти з дітьми, батьками та колегами. Майбутні вихователі потребують розуміння важливості розвитку особистісних соціально значущих якостей, моральних і ціннісних установок, що сприяють формуванню позитивного образу професії вихователя.

У цьому контексті наукове дослідження А. В. Корицької заслуговує, на нашу думку, особливої уваги, оскільки дослідниця розглянула фахову підготовку майбутніх вихователів та обґрунтувала педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів

дошкільної освіти. Актуальність обраної дослідницею проблеми підсилюється також необхідністю подолання низки суперечностей між:

- складністю професійного менталітету як суспільного й особистісного явища, та відсутністю єдиної теорії щодо його сутності, характерологічних особливостей і механізмів функціонування;
- рівнем особистісно-професійних запитів майбутніх педагогів-вихователів й усвідомленими ментальними можливостями їх реалізації;
- потребами в реалізації світоглядного соціокультурного контексту інноваційно спрямованої педагогічної діяльності та наявними в освітньому просторі закладу вищої освіти й привласненими майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти інструментами їх забезпечення.

Авторка досить переконливо аргументує свій науковий пошук аналізом актуальності поставленої проблеми, недостатнім рівнем її вивчення в педагогічному плані та розробленості теоретичного і практичного матеріалу, спрямованого на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Сфокусованість дослідження в цій галузі передбачає пошук нових можливостей підвищення ефективності процесу формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Тому, виконана дисертаційна робота «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є науково затребуваною та актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Роль авторки як співвиконавиці теми полягає у розробленні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, моделі і методики формування

професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки у ЗВО.

Намагаючись досягти цієї мети, дисертантка пропонує, на наш погляд, логічно продуману структуру роботи, що містить анотацію (двома мовами), вступ, 2 розділи, у яких відображена стратегія наукового пошуку, що дозволяє простежити глибину і змістовність розв'язання поставлених завдань, аналіз дослідницько-експериментальних даних, висновки, список використаних джерел і змістовні додатки. Структура роботи є обґрунтованою, а її складові тісно взаємопов'язані та демонструють важливі моменти проведеного дослідження. Зміст дисертації відрізняється зрозумілим стилем викладу матеріалу, який підтверджений цитатами з авторитетних джерел, що відображають сучасний погляд вітчизняних та зарубіжних науковців на досліджувальну проблему формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Привертає увагу проведений аналіз термінологічного поля дослідження. Йдеться про наукове обґрунтування змісту феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»; уточнення понятійного ряду «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти».

Реалізація авторського наукового пошуку обраної проблеми відображена в науковій новизні дослідження. У цілому заслуговує на схвалення ціла низка результатів дослідження.

У дослідженні зроблено вперше спробу обґрунтувати оптимальні педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці:

- забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності;

- актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти;
- забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Дослідження й уточнення дисертанткою сутності феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» дозволило виокремити структурні компоненти, критерії й показники сформованості досліджуваного явища. Заслугує уваги й розроблена модель формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці, її взаємопов'язані елементи (мета, структура професійного менталітету, педагогічні умови, етапи, форми, методи роботи та результат).

До непересічних результатів дослідження необхідно віднести розроблену та апробовану дисертанткою методику формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки у ЗВО, що розглядається як алгоритмічна процедура цілеспрямованих дій, яка складається із сукупності взаємопов'язаних елементів: мети, змісту, форм, методів і засобів взаємодії студентів і викладачів в освітній діяльності та конкретизованих, обґрунтованих педагогічних умов, що забезпечують формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Встановлено, що методологічними засадами професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що зумовлювали пошук можливих шляхів і методів ефективного формування й удосконалення досліджуваного явища є такі методологічні підходи: особистісно зорієнтований, компетентнісний, аксіологічний. Вони дозволили дисертантці визначити етапи реалізації методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (орієнтаційно-мотиваційний, пізнавально-праксеологічний, ціннісно-спрямувальний).

Зауважимо, що етапи формувальної методики утворюють ретельно сплановану стратегію, де кожен елемент взаємопов'язаний і підтримується комплексом як інноваційних так і адаптованих традиційних форм і методів. Кожен етап був спрямований на максимальне використання потенціалу суб'єктів освітнього процесу, забезпечуючи формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки.

Завдяки розробленому і використаному дисертанткою навчально-методичному забезпеченню (збагачення змісту навчальних дисциплін («Загальна та дошкільна педагогіка/курсова робота», «Психологія і педагогіка творчості») і педагогічної практики додатковими теоретичними і практичними матеріалами, організація діяльності педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутніх вихователів») дослідження має не лише науково-теоретичне, а й вагоме практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність забезпечується адекватністю методів наукового дослідження, глибокому аналізу сучасних джерел – 318 найменувань (26 – іноземними мовами). На ступінь обґрунтованості також вказує і організація дослідження, яка сприяла одержанню достовірних даних. Результативність дослідження забезпечено використанням комплексу взаємопов'язаних емпіричних і теоретичних методів дослідження, репрезентативністю вибірки для кількісного і якісного аналізу одержаних результатів. Кількісні та якісні показники експериментального дослідження, їхній статистичний і математичний аналіз (критерій узгодженості Пірсона χ^2) підтверджують результативність впровадження педагогічних умов, моделі і методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки у ЗВО.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, при

розробленні навчальних посібників, методичних рекомендацій, робочих програм навчальних дисциплін для здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, виконання курсових і магістерських робіт, підготовки наукових доповідей і статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців у галузі дошкільної освіти.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Результати дослідження відображено у 7 одноосібних публікаціях автора, із них: 3 – у фахових наукових виданнях України, 4 – апробаційного характеру. Опубліковані праці повною мірою висвітлюють матеріали дисертаційної роботи.

Виконана робота свідчить про вміння авторки систематизувати і узагальнювати наукові та практичні напрацювання, робити порівняльно-педагогічний аналіз, виокремлювати головне, пропонувати рішення та бачити перспективи розвитку обраної проблеми дослідження.

Подана дисертаційна робота свідчить про наукову зрілість дисертантки, її вміння бачити актуальні проблеми фахової підготовки майбутніх вихователів, готовність розв'язувати їх на достатньому науковому рівні. В цілому дисертаційна робота Корицької Ангеліни Володимирівни за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Водночас, вважаємо доцільним висловити певні зауваження та пропозиції:

1. Проводячи досить глибокий та послідовний описовий історичний аналіз трактування понять «менталітет», «професійний менталітет», «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», авторка роботи не представляє результати у вигляді повних сконцентрованих узагальнень, наприклад табличних. Це дало б змогу представити результати наукових розвідок у порівняльному їх трактуванні (зокрема, матеріали першого розділу, п.1.2 «Професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: сутність, особливості, структура»). На нашу

думку, потребує уточнення поняття «формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти».

2. Параграфи 2.1 «Критерії, показники, методика та результати діагностики рівнів сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (констатувальний етап)», 2.3 «Результати експериментального дослідження формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (контрольний етап)», на нашу думку, переобтяжені надлишковою графічною інформацією (таблиці, рисунки), яку можна було б викласти стисліше, а істотну частину контенту доцільно було б подати у додатках.

3. Дисертаційне дослідження мало би більш прикладний характер, якби в ньому більш детально було розглянуто програму організації педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутнього вихователя» як провідної форми імплементації розробленої експериментальної методики.

4. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються поодинокі орфографічні, стилістичні та редакційні помилки.

Висловлені пропозиції, однак, не знижують високої теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження. Дисертація Корицької Ангеліни Володимирівни є завершеним дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати. Текст роботи характеризується глибиною аналізу, має теоретичну та практичну значущість і є суттєвим для розвитку професійної освіти.

Дисертаційна робота Корицької Ангеліни Володимирівни з теми «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44), що дає підстави для присудження Корицької Ангеліні Володимирівні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Ірина МАРДАРОВА

